

ПРО ДВОХ ЛЮДЕЙ, ЯКІ ПРАГНУЛИ КОХАННЯ

I

Є хлопці, які закохуються у сімнадцять років, і до них належав учень гімназії Марат.

Марат любив незнайому дівчину. «Незнайому» означало, що він не знав, яке в неї волосся, які очі, коротше — взагалі не знав, як та дівчина виглядає. Кохана була йому незнайома цілком і повністю. Марат ще ніколи не бачив її, ніколи з нею не розмовляв, тільки мріяв про неї з жагою сімнадцятирічного гімназиста. Його кохана була загадкою, він часто намагався розгадати її.

Він розв'язував загадку про кохану незнайомку в той спосіб, що вечорами зупиняв на вулицях молодих дівчат, затинаючись, бубонів щось про відвагу й побачення і пропонував провести їх.

Свої жертви Марат звичайно титулював «високочарівницями», «глибокодумними» тощо, але оскільки він дуже хвилювався, голос у нього, бувало, зривався й тремтів.

Одного разу він навіть ужив дивне звертання «пристраснолюбна», на що «пристраснолюбна» зламала об нього парасольку.

Усі його зальоти зазнавали поразки

Якщо не рахувати зламаної парасольки, його вперто ігнорували.

Іноколи він хвилини десять мовчки ішов, похнюпнвши голову, поряд із атакованою дівчиною, аж поки та, яку він супроводжував, не робила відчайдушного маневру і не вигукувала:

— А онде стражник іде!

Тоді Марат, сердито прикусивши губу, одразу ж повертав за ріг вулиці. Як це жахливо, коли тобі не щастить розшукати кохану особу!

І після цього він ще повинен був поспішати додому й старанно готувати на завтра уроки. Мусив робити переклад з «Іліади» Гомера, де через кожні три слова стоїть «пишнокоса, буйноперса, волоока, білораменна»!

Що ж до господині квартири, де він мешкав, то вона була старою дівою, і в неї він не міг закохатися.

Кохана незнайомка заповнювала всі його сни, які часом бували аж надто романтичними. Ось у його пишноосої, буйноперсої і волоокої коханки батько — різник. Під час побачення цей батько буйноперсої ловить його, зв'язує і тягне на запрошеному собакам візку до своєї крамниці, де ввіска над дверима вітає бранця словами: «Щовівторка, середі й суботи пропонується у будь-якій кількості ліверна ковбаса і кров'янка з нещасливих коханців». Далі бідний Ма-

Всесвітньовідомий чеський письменник Ярослав Гашек (1883—1923) написав біля 1300 гуморесок, оповідань, нарисів, статей і коментарів, друкованих свого часу у численних газетах і журналах і зібраних у багатотомному чеському виданні «Твори Ярослава Гашека». Гумореска «Про двох людей, які прагнули кохання», опублікована 1 грудня 1910 р. в газеті «Весела Прага» була недавно знайдена членом Товариства Ярослава Гашека Августіном Кнезлом у празьких архівах і надрукована 27 листопада 1982 р. в додатку «Гало субота» до газети «Руде право».

рат бачить невеличке подвір'я, таке ж, як і їхній двір у селі, коли там готуються колоти свиню. Посеред двору стоять ночви, висять надуті кишки, парують горщики з водою. На порозі кухні гордовито завмер директор гімназії, тримаючи в одній руці дисциплінарний статут, а в другій — великий різницький ніж, точнісінько такий, що його сільський колій позначає людям, які годують поросят. До бідолахи долинають звуки органа з недалекого костюлу, і він бачить, як у двір заходять гімназисти. Їх стає більше й більше, вони оточують ночви, далі приходять шкільний сторож і наливає у ночви окропу. Аж ось увага! увага! Поважно ступає вчитель закону божого зі своїм собачкою Флаксом. Він стає над ночвами і гучно оголошує:

— Учи! Сьогодні будуть парити Карела Марата, учня п'ятого класу «Бе» нашої гімназії. Його помилують лише тоді, коли він вірно відповість на деякі запитання пану вчителеві грецької мови.

Після цього приходять викладач грецької мови і, перекидаючи з руки в руку свій ворсистий циліндр, запитує у зв'язаного:

— Скажіть мені, Марате, як буде по-грецькому «пишинокоса, буйноперса, волоока і білораменна»?

Марат вкривається рясним потом і кидається на візку. Він забув, хоч кричи — не може пригадати.

— Ще хвилиночку і я скажу, пане вчителю! На язика крутиться!

Вчитель наближається чорною марою і гримить:

— І це чеський гімназист? Соромтеся!!!

— Не знаю! — видушує із себе Марат.

А в цю мить директор витягає з кишені якийсь папір і починає читати:

— Гімназист п'ятого класу «Бе» Карел Марат цим виключається з усіх середніх учбових закладів Австро-Угорської імперії і передається панові різнику для виготовлення з нього ліверної ковбаси та кров'янки.

— За півгодини будуть свіжісінькі! — вигукує різник і хапає Марата. Марат впирається, і візок під ним повертається догори колесами.

Він лежить на підлозі біля ліжка разом із периною, протирає очі й шепоче по-грецькому: «Пишинокоса, буйноперса, волоока, білораменна»...

Є дівчата, які закохуються у чотирнадцять років, і до них належала Карла Седлакова. Вона також відчувала, як і Марат, необхідність кохати і теж не знала, кого саме. У неї це був любий незнайомець.

І тому вона часто плакала ні з того ні з цього. В її серці буяли славі битви, отож вона й посилала сажотрусам за вікном повітряні поцілунки, а коли у неї випадала із зачіски шпилька, вона поспішала сказати: «Це хтось думає про мене» і ніколи не дозволяла іншій дівчині застромити їй шпильку на місце: «Еге! Хочеш його перехопити?» Кого ж це? Звичайно, любого незнайомця... Коли їй траплялося гикнути, вона одразу ж загадувала число від одного до тридцяти двох. «Чотирн? Подивимось: а, б, в, г... Кого я знаю на «г»? Густава?» Ах, жодного знайомого Густава, який міг би згадувати її, вона не знає. Навіть вродливий продавець з крамнички, куди вона ходить за кавою і цукром, і той має інше ім'я. Його вона, може, й полубила б, якби від нього не тхнуло гасом і оселедцями. До школи Карла ходить повз будинок, звідки у вікно визирають гімназисти. Вони курять і плюють на вулицю. Це так негарно. І вони ніколи не вітаються.

Вона рахувала літери на вивісках: «Войтех Нетуха». — «Чи кохає мене цей незнайомець?» Починала з «В»: «Так, ні, так, ні, так, ні, так, ні, так, ні, так, ні». Він не любить її, але вона все одно була б йому вірною. Ніколи навіть не глянула б на митного чиновника, що мешкає на тих самих сходах, що й вони, має червоний ніс, нюхає тютюн і каже їй: «Мое шануваннячко!» Правда, людина це непогана. Коли він ніколи по неділях приходив до них після обіду в гості, то завжди дарує їй шоколадку зі словами: «Королеві мого серця від її вірного раба!» Тоді всі сміються, а тато посилає за вином, після чого за вином посилає той чиновник. І коли він прощається, очі в нього блищать, як у Тонки Матохи, яка п'є мнш'як, щоб мати гарний колір шкіри.

І сни в неї були такі чарівні! Ось її незнайомець сидить у них дома на столі, гойдає ногами, п'є пиво з величезного джбана, палить люльку, розмовляє гучним голосом і каже, що кохає її. «Я люблю тебе дужче, ніж самого себе!» — раз у раз повторює він і час від часу зіскакує зі столу, відкладає набік люльку

й хапає її в обійми. І палко цілує — мабуть, так, як цілує наречений її старшу на п'ять років сестру, прощаючися з нею на сходах.

Потім її незнайомиць знову сідає на стіл і кричить, що все повинно бути так, як він хоче, хоч би весь світ завалився!

А який він сильний! Коли грюкнув кулаком по столу, дошка тріснула, і тоді раптом зайшов батько. Її незнайомиць і батько почали лічнти один одному ребра, і він викинув таточка на вулицю через вікно.

— Ой, боже мій! — шосили кричить Карла Седлакова.

— Чого ти горлаєш спросоння? — торсає мати Карлу.

Дівчина сідає на ліжку, потім зіскакує на підлогу і йде до мамної постелі, палко цілує матір, повертається до себе, хвилину плаче, сама не знаючи, з якої причини, і починає рахувати ударні години: «Він мене любить — так, ні так, ні, так, ні, так...»

— Гей, дочко, ну й репетуєш ти увісні!

Ну коли ж він з'явиться, той незнайомиць?!

III

Карел Марат і Карла Седлакова зустрілися на ковзанці. Знайомство їхнє відбулося, коли вони наскочили одне на одного і разом упали. Він полетів праворуч, а вона ліворуч.

— А щоб ти пропала! — вигукнув Марат. Це були перші слова, які почула Карла з його уст.

Обоє підвелися й обтрусились.

— Це нічого! — почав він налагоджувати контакт.

— Ви не забилися? — спитала Карла.

— Трішки, — кивув Марат. — Але зовсім не через вас. Можна з вами покататися?

Вона кивнула, що можна, і вони почали їздити разом, причому Марат пояснював, що він вчнться робити петлі на льоду.

Він спробував продемонструвати своє вміння, і Карла погодилась, що він справді тільки вчнться. Тобто Карел що хвилини падав, але, побачивши, що це тішать її, падав дуже охоче.

— Я вже встиг забути ці петлі, — сміливо брехав він. — Торік я був на змаганнях з ковзанів і виграв третій приз. А тепер хоч покатаюся трохи...

Потім він сказав, що вчнться в університеті, а що виглядає молодим, так це через те, що палить лише зрідка

Він дихнув на неї, щоб Карла відчула, що він пив у буфеті чай з ромом. Сказав, що вихилив десять порцій, і зробив вигляд, ніби він напідпитку.

Ох і сподобалося ж це Карлі. Оце герої! Якомусь семирічному хлопчаків він дав потнлчничка, коли той налетів на неї. Так! Це і є той самий незнайомиць, той коханий! Ну а ви, Марате, що думаєте ви про Карлу?

— Ах, це і є моя незнана любов!

Він провів її аж до самого Карліна, де вона жила.

— Пішіть мені до запитання, — мовила вона.

В цей час у нього виникла ідея.

— Ви читаєте «Політику», панночко?

— Читаю.

— Дивіться розділ листів цими днями, там щось буде для вас.

Вона стисла йому руку. Який він джентльмен! Він поводитьсь, як граф чи барон...

А Карел Марат, повертаючись додому з Карліна, пошепки говорив сам до себе:

— Доведеться для такого діла загнути географічний атлас...

Тож на добраніч вам, діти!

IV

Рано-вранці третього дня Карла пішла до крамнички за «Політикою». Розгорнула газету і скрикнула. Ой, що це написано у розділі «Листи»?!

«Панночці Карлі Седлаковій, у Карліні Королівська вулиця, 8».

Нас доля зв'язала, о мила моя,
Надія у серці у мене буя,
Що прийдеш на ковзанку ти, як колис,
Щоб знову любов'ю ми там упились.
Тож завтра о третій приходь ти туди,
А мій поцілунок — до тебе леті!
Твій Карел».

Радість! О радість юних літ! Забігши у під'їзд, Карла підстрибнула на радість. Як це прекрасно! «Панночці Карлі Седлаковій, у Карліні, Королівська вулиця, 8».

Але тут серце її стислося від ляку Ой боже! Адже газету прочитає тато!

Ножиці! Тільки ножиці допоможуть їй. І бідолашка ножицями вирізала свій любий, дорогий лист.

— Цього ще не вистачало! — вигукнув пан Седлак, — що він собі думає цей крамар! Стриже з газети, що йому заманеться, а тоді ще продає! Карло! Біжи, хай дасть тобі іншу «Політику»! І скажи, щоб більше такого не повторювалось! Чого рюсаєш? Еге! Тут щось не так. Ну, донечко, я тобі покажу! Признавайся, не то... Мати, лозину!

І Карла призналася. Правда, історія жорстокого тиску на підслідну, від якої вимагався один документ, була непростю. Суворий вирок звучав: «Тиждень не показувати й носа з дому і негайно написати листа у «Політнку».

— На бога, таточку! — перебивали голос батька, який диктував лист, тужливі слова, — змилуйся над ним!

— Пиши мовчки, клята дитино!

V

А наступного дня Карел Марат прочитав у рубриці листів «Політнки»:

«Добродія, який писав вірші й підписався «Карел», запрошують прийти сьогодні о сьомій годині вечора до будинку номер 8 на Королівській вулиці в Карліні».

Щастя його було невимовне! Карла клнче його, його Карла!

Того дня він одержав «незадовільно» з усіх предметів. Але що таке «незадовільно» проти того, що він, добродій який писав вірші і підписався «Карел» має прийти до будинку номер вісім! Карел — поет і коханець пайночки Карли Седлакової!

— Мабуть, вона теж продала якусь книгу, щоб дати оголошення, щира душа... — шепотів він на перерві.

VI

Точно о сьомій годині добродій, який писав вірші й підписався «Карел», прибав на Королівську вулицю, номер вісім.

О сьомій годні п'ять хвилин його схопив за комір якийсь літній пан і потягнув у під'їзд, промовляючи:

— Не відмовте пройти далі, прошу вас!

Добродій не відмовив, але без особливого бажання.

О сьомій годині десять хвилин з квартири на першому поверсі почулося дивне гупання, неначе там вибивали килим, і зойки:

— Заради всіх святих, ваша милість!

У чверть на восьму з будинку номер вісім вибіг добродій, який писав вірші й підписався «Карел», але виглядав він якось розгублено.

Він через силу вліз у трамвай, поглядаючи навколо так жалісно, ніби оце допіру у нього померли одразу батько, матір, брат і сестра...

VII

Чим же скінчилась історія про двох людей, які відчували потребу кохати?

Тим, що Карел Марат аж до кінця навчального року позичав у однокласників географічний атлас, а Карла Седлакова зрозуміла, що вона палко кохає продавця Густава, який хоча й тхнув гасом і оселедцями, але зате давав їй на п'ять гелерів три плиточки шоколаду і ще й чарівно усміхався при цьому...

*З чеської переклав
Олег МИКИТЕНКО*

Заставка Наталі Казакової